

Bezbednost za različnost:

najvažniji bezbednosni rizici
sa kojima se suočavaju mladi
u multietničkim sredinama

BUJANOVAC

Uredni prikaz najvažnijih nalaza
CENTAR ZA SLOBODNE IZBORE I
DEMOKRATIJU – CESID

Sadržaj

Uvodne napomene	2
Izveštaj iz istraživanja javnog mnjenja	3
Metodološke napomene i opis uzorka	3
Opis uzorka	3
Sažetak	4
Percepcija bezbednosti u lokalnoj samoupravi	6
Prepoznati bezbednosni rizici	8
Institucije i bezbednost	11
Nasilje u lokalnoj samoupravi	14
Stavovi mladih o diskriminaciji	16
Mediji i bezbednosne pretnje	19
Preporuke	21
Unapređenje opštih uslova života	21
Podizanje institucionalnih kapaciteta i mehanizama	21
Usvajanje, izmena ili unapređenje strateških dokumenata	22
Informisanje, edukacija i kampanje	23

Objavljivanje izveštaja podržala je Misija OEBS-a u Srbiji u okviru projekta „Konsolidovanje procesa demokratizacije u sektoru bezbednosti u Republici Srbiji”, koji je finansijski podržala Švedska agencija za međunarodnu razvojnu saradnju (Sida).

Svi pojmovi koji su u izveštaju upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Stavovi izrečeni u ovom izveštaju pripadaju isključivo autoru i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji.

Uvodne napomene

Istraživanje o najvažnijim bezbednosnim izazovima sa kojima se suočavaju mladi sprovedeno je u tri multietničke opštine – Bujanovcu, Subotici i Novom Pazaru, u okviru projekta *Bezbednost za različitost* koji CeSID sprovodi od juna do novembra 2022. godine. **Opšti cilj projekta je evaluira implementaciju lokalnih bezbednosnih javnih politika u ove tri jedinice lokalne samouprave, da identifikuje ključne bezbednosne izazove i da utvrdi percepciju mladih o bezbednosti na lokalnom nivou.**

Istraživački projekat zasnovan je na **kombinaciji tri pristupa**:

- ➔ **Analiza dostupnih izvora:** analiza i sumiranje najvažnijih informacija o svakoj lokalnoj samoupravi koja je predmet istraživanja, uključujući statističke podatke, analizu dostupnosti i kvaliteta lokalnih strateških dokumenata i njihove usklađenosti sa republičkim aktima i drugo;
- ➔ **Kvalitativno istraživanje:** dubinski intervjui sa predstavnicima civilnog sektora, nacionalnih saveta nacionalnih manjina i organa lokalnih samouprava – od čega tri u Bujanovcu;
- ➔ **Istraživanje javnog mnjenja:** istraživanje sa mladima, na ukupnom uzorku od 600 mladih starosti od 15 do 30 godina (po 200 ispitanika po jedinici lokalne samouprave). Kao istraživački instrument je korišćen upitnik koji se sastojao od 50 pitanja. Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom, u septembru 2022. godine.

Nalazi dobijeni kroz sva tri pristupa integrisani su i predstavljeni u ukupno **četiri dokumenta: tri pojedinačna izveštaja** za svaku jedinicu lokalne samouprave (Bujanovac, Novi Pazar i Subotica) i **zbirni prikaz najvažnijih nalaza**, sa uporednom perspektivom. Ideja svakog dokumenta je da, osim ključnih pokazatelja stavova mladih, predstavi i preporuke i smernice za dalje delovanje kako lokalnih, tako i republičkih organa.

Izveštaj iz istraživanja javnog mnjenja

Metodološke napomene i opis uzorka

Istraživanje realizovali	Centar za slobodne izbore i demokratiju (CeSID)
Terenski rad	Od 6. do 21. septembra 2022.
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 200 mladih građana i građanki Bujanovca od 15 do 30 godina
Istraživačka tehnika	Licem u lice
Istraživački instrument	Upitnik

Istraživanje javnog mnjenja sproveo je CeSID u periodu između 6. i 21. septembra 2022. godine na teritoriji opštine Bujanovac. Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 200 građana Bujanovca koji imaju od 15 godina do 30 godina.

Kao istraživački instrument je korišćen upitnik koji se sastojao od 50 pitanja.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom.

Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – *poštovanje koraka* i *pravilo prvog rođendana*. Poštovanjem koraka se obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira osobu stariju od 15 godina, a mlađu od 30, kojoj je prvog rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna, starosna i nacionalna reprezentativnost ispitanika.

Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Polna struktura ispitanika: 48% muškaraca i 52% žena

Starost ispitanika: od 15 do 19 godina – 48%, od 20 do 25 godina – 24% i od 26 do 30 godina – 28%.

Obrazovna struktura ispitanika: osnovna škola 6% ispitanika, dvogodišnja ili trogodišnja srednja škola 6% ispitanika, četvorogodišnja srednja škola – 43%, viša škola/fakultet 31% ispitanika i učenik/student – 13%.

Nacionalna pripadnost ispitanika: Albanci 57%, Srbi: 29% , Romi: 10%, Bošnjaci 1%, ostali: 2%, ne želi da se izjasni 1%.

Sažetak

Trećina ispitanika navela je da se u mestu u kome žive oseća ni bezbedno ni nebezbedno – 33%. Četvrtina, odnosno 25% njih navodi da se u Bujanovcu oseća bezbedno, dok je svaki peti ispitanik dao najvišu ocenu bezbednosti u Bujanovcu navodivši da se u tom mestu oseća vrlo bezbedno – 20% njih. Onih koji su rekli da se u Bujanovcu osećaju vrlo nebezbedno ima 8%, dok je 12% mladih navelo da se oseća nebezbedno. Da ne može da proceni kakva je bezbednosna situacija u njihovom gradu reklo je 2% ispitanika. Najveći broj ispitanih koristeći skalu ocenjivanja od 1 do 5, gde je 1 vrlo nebezbedno a 5 vrlo bezbedno, dalo je ocenu 3 bezbednosti u svom gradu. **Iskazano prosečnom ocenom, ispitanici su bezbednost u Bujanovcu ocenili ocenom 3.3.**

Generalno gledano i u poređenju sa drugim ponuđenim kategorijama, **mladi iz Bujanovca se osećaju najbezbednije u svom komšiluku, u školi/na fakultetu i na radnom mestu, kao i u svom domu.** Nešto manji je osećaj bezbednosti kod njih kada se kao odgovori nude opština u kojoj žive i država Srbija.

Mladi su u najvećem broju za najčešće bezbednosne rizike navodili pojave korisnika i prodavaca droge na javnim površinama kao i saobraćajne nesreće. Upitani da navedu šta je za njih najveći bezbednosni problem u mestu i kraju u kome žive, najveći broj ispitanika, čak 70% njih reklo je da toga nema u Bujanovcu. Prvi značajniji problem koji su izdvojili jeste **pojava korisnika i prodavaca droge na javnim površinama – 9%.** Nakon toga neki od sledećih bezbednosnih problema koje su građani navodili su pljačke i saobraćajne nesreće, ali u manjem procentu. **Najveći broj ispitanika naveo je da u proteklom periodu nije doživeo rizične situacije kao što su provala, obijanje stana/kuće, krađa automobila, džeparenje ili fizičko nasilje.** Ipak, od navedenih situacija, ukoliko su doživeli neku od njih, istakla se kao nešto prisutnija provala ili obijanje stana/kuće u kategoriji jednom doživljenih. U kategoriji onih koje su se desile tri puta i više istaklo se džeparenje/krađa.

Skoro četvrtina ispitanika rekla je da se uzda u sebe same da će zaštititi bezbednost svoje porodice i sopstvenu – 24%. Jednak procenat ispitanika navodi da ne veruje nikome ko bi mogao da osigura njihovu bezbednost. Sa druge strane, 15% ispitanika navodi prijatelje kao nekoga ko će osigurati njihovu bezbednost, dok se 13% najviše uzda u policiju. Ostale kategorije koje su ispitanici navodili ali u znatno manjem procentu su Vlada Srbije, komšiluk, lokalna vlast, politička partija, vojska i predsednik Srbije.

Da ne zna ko bi mogao da zaštititi bezbednost njih i njihove porodice, navelo je 12% ispitanika. **Čak 95% mladih navelo je da ne veruje da ih pojedine institucije mogu zaštititi od nasilja, a svega 5% da one mogu to da urade.** **Najčešći odgovor koji su ispitanici davali da je razlog zbog koga nemaju poverenja u pojedine institucije da ih mogu zaštititi od nasilja jeste da one ne rade svoj posao kako treba, nestručni su i nasilni.** Ispitanici su u najmanjem procentu navodili loše prethodno iskustvo kao razlog zbog kog nemaju poverenja da ih institucije mogu zaštititi od nasilja.

Institucije u koje ispitanici imaju najviše poverenja u pogledu zaštite njihove bezbednosti su **policija, te verske i obrazovne institucije,** a najmanje je onih koji su rekli da Narodna skupština i Vlada RS uglavnom i potpuno štite bezbednost njih i njihovih porodica. Sa druge strane, treba primetiti veliku polarizaciju i visok udeo onih koji uopšte ne misle da predsednik Republike, Vlada, vojska i policija štite njihovu bezbednost. To su uglavnom Albanci, muškarci, visokoobrazovani (uključujući i studente) i starija kategorija mladih, bez obzira na nacionalnost – od 26 do 30 godina.

Dok trećina ispitanika tvrdi da se nijedan tip nasilja ne dešava u Bujanovcu, ostatak je najčešće navodio prisustvo **psihičkog, verbalnog i elektronskog nasilja.** Ispitanici su uglavnom za nasilje čuli, ali je zbirno 30% onih koji su svedočili takvom aktu. Skoro polovina ispitanika rekla je da ne zna ili da ne želi da odgovori na pitanje kako su se poneli u situaciji kada su prisustvovali nekom od tipova nasilja, a pored njih – najviše je onih koji su pokušali da pomognu žrtvi, a 14% je priznalo da nije ništa učinilo.

Kada je u pitanju diskriminacija, **najviše ispitanika navelo je da su Romi najviše diskriminisana grupa u Srbiji**, a potom ostale nacionalne manjine, kao i mladi. Da se lično uopšte ne oseća diskriminisano u sredini u kojoj žive reklo je 39% ispitanika. Izuzev onih koji nisu znali kako da odgovore, ostali su rekli da se osećaju manje, osrednje ili više diskriminisano. **Zbirno je 15% onih koji su rekli da se osećaju mnogo ili veoma mnogo diskriminisano u svojoj sredini.** Natprosečno su se diskriminisano osećali **ispitanici albanske nacionalnosti i oni u starosnoj grupi od 26 do 30 godina.** Najviše ispitanika je odgovorilo da nikada nije doživelo diskriminaciju po seksualnom osnovu, a najmanje – na osnovu pola. Ako govorimo o učestalom osećaju diskriminacije, **najčešće se javlja diskriminacija po nacionalnoj pripadnosti** (zbirno 27% odgovora često i veoma često), **političkom uverenju** (zbirno 26%) i **polu** (zbirno 25%), nešto ređe po materijalnom položaju, a uporedno najređe po verskom osnovu i seksualnom opredeljenju. Diskriminaciju po nacionalnoj osnovi najčešće su osećali Albanci i Romi, kao i visokoobrazovani ispitanici. Oko polovine ispitanika ne razmišlja da se iseli iz svog mesta zbog diskriminacije, ali 23% bi možda uzelo u razmatranje, dok 15% o tome već razmišlja.

Više ispitanika misli da **mediji** povećano izveštavaju o nasilju zato što je nasilje objektivno sve učestalije nego da mediji preuveličavaju zbog publiciteta. Kada je u pitanju **nasilje preko interneta** (uvrede, pretnje, ismevanje i sl.), oko polovine ispitanika nikada to nije doživelo, dok ostali to doživljavaju retko ili povremeno, a zbirno 6% reklo je da to doživljava često i redovno. Žene i pripadnici albanske nacionalne zajednice su više i češće doživljavali ovakve neprijatnosti poput ismevanja i pretnji na internetu.

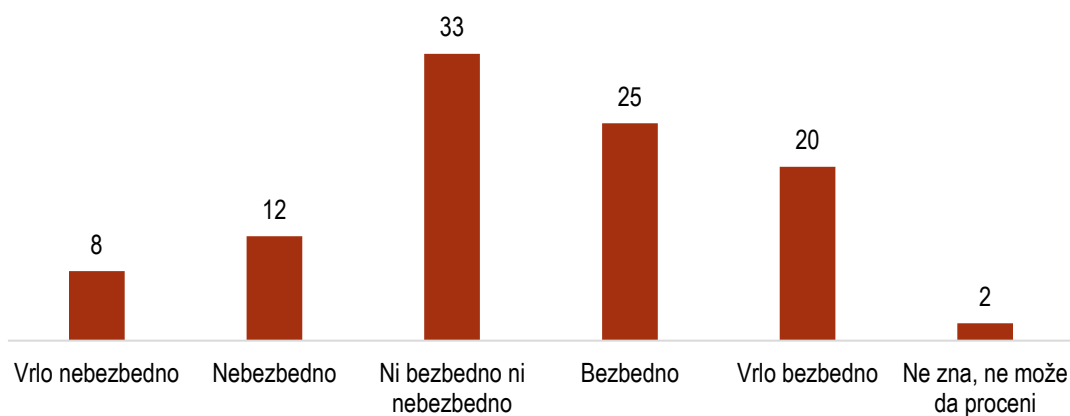
Kada je u pitanju odnos prema **onlajn sadržaju koji u sebi sadrži govor mržnje**, većina ispitanika (64%) ga **naprosto izbegava**. Deo ispitanika ga prati radi informisanosti, a deo učestvuje u raspravi kritikujući govor mržnje. Tek 3% smatra da su takvi sadržaji banalni i zabavni. U pogledu zabrinutosti za bezbednost na internetu i zaštitu podataka, najviše ispitanika (oko trećine) rekla je i da jeste i da nije zabrinuta, a potom je najviše onih koji uopšte nisu zabrinuti. **Zbirno, jedna četvrtina ispitanika je prilično i veoma mnogo zabrinuta za bezbednost i privatnost na internetu.**

Percepcija bezbednosti u lokalnoj samoupravi

Mladi ispitanici iz Bujanovca, starosti od 15 do 30 godina izjašnjavali su se prema tome kakva je bezbednosna situacija u njihovom mestu kao i u kojoj meri se oni lično osećaju bezbedno u sredinama kao što su škola/fakultet, radno mesto, prostor u kome žive, komšiluk, opština ali i koliko se sigurno osećaju u Republici Srbiji.

Trećina ispitanika navela je da se u opštini u kojoj žive oseća ni bezbedno ni nebezbedno – 33%. Četvrtina, odnosno 25% rekla je da se u Bujanovcu oseća bezbedno, dok je svaki peti ispitanik dao najvišu ocenu bezbednosti u Bujanovcu navodivši da se u toj opštini oseća vrlo bezbedno – 20% njih. Onih koji su rekli da se u Bujanovcu osećaju vrlo nebezbedno ima 8%, dok je 12% mladih navelo da se oseća nebezbedno. Da ne može da proceni kakva je bezbednosna situacija u njihovom gradu reklo je 2% ispitanika.

Grafikon 1.1. Koju ocenu biste dali za bezbednost u svojoj opštini? u %

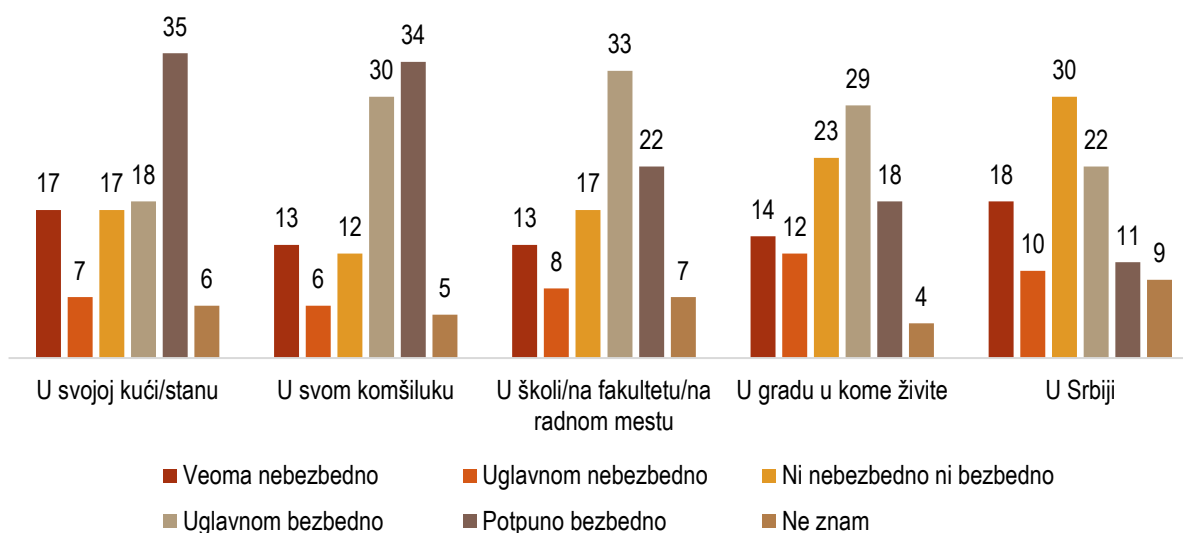
Najveći broj ispitanih koristeći skalu ocenjivanja od 1 do 5, gde je 1 vrlo nebezbedno a 5 vrlo bezbedno, dalo je ocenu 3 bezbednosti u svojoj opštini. **Iskazano prosečnom ocenom, ispitanici su bezbednost u Bujanovcu ocenili ocenom 3.3.** Ukrštanje sa demografskim osobenostima ispitanika nije dalo statistički značajne podatke koji bi se iskoristili za detaljniju analizu odgovora ispitanih u okviru ovog pitanja. *Dva sagovornika iz civilnog društva Bujanovca koji su učestvovali u dubinskim intervjuima dali su slične procene – jedan je dao ocenu 3, dok je drugi dao 4.*

Mladi iz Bujanovca vrednovali su i stepen bezbednosti koju osećaju ne samo u opštini ili državi u kojoj žive, već i na mestima kao što su njihov komšiluk, stan/kuća, škola/fakultet ili radno mesto. **Više od polovine ispitanika navelo je da se u svojoj kući/stanu oseća uglavnom i potpuno bezbedno, zbirno 53%.** Onih koji se osećaju veoma ili uglavnom nebezbedno ima ukupno 24%, dok 17% mladih navodi da se u ličnom prostoru oseća ni nebezbedno ni bezbedno. Da ne može da oceni u kojoj meri se tu osećaju bezbedno reklo je 6% ispitanih. **Kada se radi o komšiluku kao sredini čiji su nivo bezbednosti ocenjivali, zbirno, gotovo dve trećine mladih navelo je da se tu oseća uglavnom i u potpunosti bezbedno – 64%.** Da je to sredina u kojoj se osećaju veoma ili uglavnom nebezbedno tvrdi 19% mladih iz Bujanovca, dok je 12% njih iznelo stav da se u svom komšiluku osećaju ni nebezbedno ni bezbedno. Onih koji ne znaju kako bi ocenili bezbednost u toj sredini ima 5%. **Da su škola/fakultet ili radno mesto uglavnom i potpuno bezbedni navelo je zbirno više od polovine ispitanika – 55%.** Da je to veoma nebezbedna sredina navodi 13% mladih, a da je uglavnom nebezbedna 8%. Onih koji smatraju da se radi o mestima na kojima se osećaju ni nebezbedno ni bezbedno ima 17%, dok onih koji ne znaju kako bi ocenili u kojoj se meri tu osećaju bezbedno ima 7%. **Kada je reč o opštini u kojoj žive, 47% mladih navodi da se tu osećaju uglavnom i potpuno bezbedno,** dok 23% iznosi stav da se u Bujanovcu oseća ni nebezbedno ni bezbedno. Zbirno u odgovorima da se u gradu mestu u kome žive osećaju veoma i uglavnom nebezbedno ukupno ima gotovo četvrtina ispitanika – 26%. Da ne zna kako bi ocenilo

bezbednost u svom gradu, reklo je 4% ispitanih. **Trećina ispitanika iz Bujanovca rekla je da se u Srbiji oseća uglavnom i potpuno bezbedno**, dok 28% smatra da se tu oseća veoma i uglavnom nebezbedno. Onih koji su rekli da se u Srbiji oseća ni nebezbedno ni bezbedno ima 30%, dok 9% ispitanika ne zna kako bi odgovorilo na ovo pitanje.

Generalno gledano i u poređenju sa drugim ponuđenim kategorijama, mladi iz Bujanovca se osećaju najbezbednije u svom komšiluku, u školi/na fakultetu i na radnom mestu, kao i u svom domu. Nešto manji je osećaj bezbednosti kod njih, kada se kao odgovori nude mesto u kome žive i država Srbija. Upravo je ponuđeni odgovor **država Srbija procentualno dobio najviše negativnih odgovora, tačnije udeo odgovora da se tu osećaju veoma i uglavnom nebezbedno najviši je kod ovog ponuđenog odgovora.**

Grafikon 1.2. Molimo vas ocenite u kojoj meri se osećate bezbedno? u %

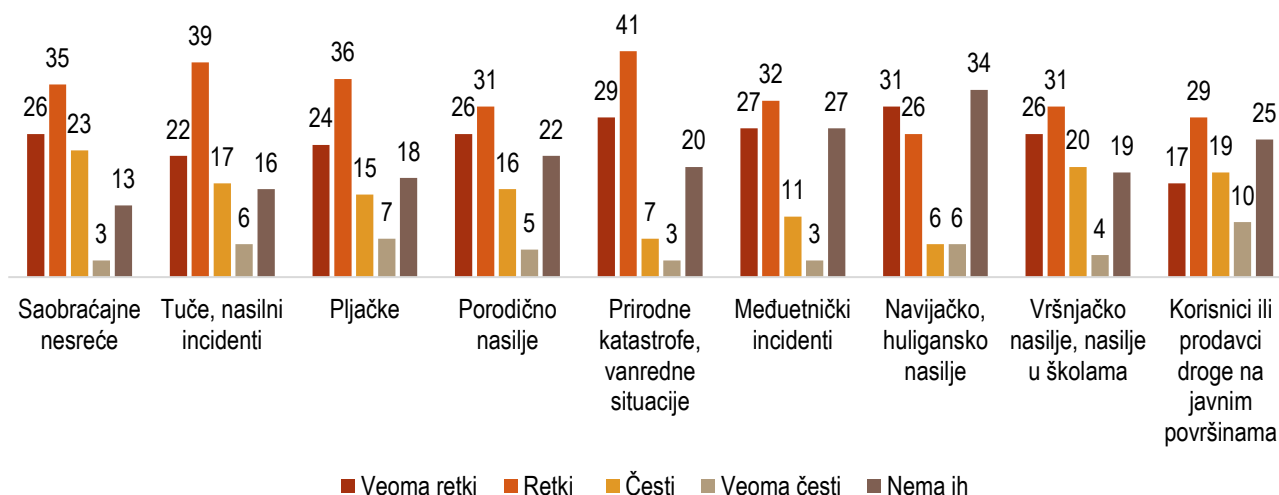
Od relevantnih statističkih podataka koji su dobijeni ukrštanjem sa demografijom ispitanika koji su ocenjivali u kojoj se meri osećaju bezbedno u svojoj kući/stanu izdvaja se podatak da su muškarci za razliku od žena, navodili iznad proseka da se tu osećaju nebezbedno. Ispitanice su natprosečno isticale da je to sredina u kojoj se osećaju bezbedno, a uz njih tog stava su i učenici/studenti, te oni sa završenom četvorogodišnjom srednjom školom. Kada je reč o starosnim kategorijama ispitanika, oni koji pripadaju najstarijoj grupi ispitanika koji su bili deo istraživanja (od 26 do 30 godina), se natprosečno izdvajaju kao grupa koja se oseća nebezbedno u svojoj kući/stanu. Mesta kao škola/fakultet/radno mesto ispitanici koji imaju završenu dvogodišnju ili trogodišnju srednju školu natprosečno navode kao mesta gde se osećaju veoma i uglavnom nebezbedno. Učenici i studenti iznad proseka navode da se tu osećaju potpuno bezbedno, kao i oni koji su srpske nacionalnosti. Albanci su iznad proseka navodili da se u školi/na fakultetu/na radnom mestu osećaju **veoma nebezbedno**, dok Romi natprosečno navode da se tu osećaju **uglavnom nebezbedno**. Da je mesto u kome žive sredina u kojoj se osećaju veoma nebezbedno iznad proseka su navodili stariji ispitanici, od 26 do 30 godina. Kada je reč o Srbiji, ispitanici iz Bujanovca sa završenom osnovnom školom koji su iz srpske zajednice natprosečno daju odgovore da se u državi u kojoj žive osećaju veoma i uglavnom bezbedno. Nasuprot njima, Albanci, ispitanici sa višom školom ili fakultetom, kao i oni koji su završili dvogodišnju i trogodišnju srednju školu iznad proseka navode da se u Srbiji osećaju nebezbedno.

Prepoznati bezbednosni rizici

Kada su odgovarali na pitanje koliko su česti bezbednosni rizici u mestu u kome žive, mladi su na sledeći način ocenili neke od njih. **Da su saobraćajne nesreće veoma retke i retke navodi ukupno čak 61% ispitanika.** Onih koji su rekli da su česte ima skoro četvrtina – 23%, dok 3% smatra da su saobraćajne nesreće kao bezbednosni rizik veoma česte u Bujanovcu. I u slučaju tuča i nasilnih incidenata kao rizika, 61% mladih navodi da su one veoma retka i retka pojava u njihovom gradu. Onih koji su izneli stav da toga ima često pa i veoma često u sredini u kojoj žive, ima ukupno 23%. Da toga nema u Bujanovcu navodi 16% ispitanika. **Da su pljačke veoma retka i retka pojava u Bujanovcu navelo je 60% mladih,** dok malo više od petine, zbirno navodi da su one česta odnosno veoma česta pojava – 22%. Ispitanika koji smatraju da pljački nema u njihovom gradu, ima 18%. Kada je **porodično nasilje** u pitanju, ovo kao čest i veoma čest bezbednosni rizik u Bujanovcu navodi zbirno 21% mladih, dok 22% smatra da toga nema u toj sredini. **Da je veoma retko i retko reklo je, zbirno, 57% ispitanika. Čak 70% mladih iz Bujanovca smatra da su prirodne katastrofe i vanredne situacije veoma retka pa i retka pojava u opštini.** Da su veoma retka i retka pojava navelo je zbirno 10% ispitanika, dok svaki peti ispitanik (20%) navodi da toga nema u mestu u kome žive.

Grafikon 2.1. *Koliko su u kraju u kome živite česti sledeći bezbednosni rizici? u %*

Da su međuetnički incidenti veoma retka i retka pojava u Bujanovcu navodi ukupno 59% ispitanika. Onih koji smatraju da toga ima često u njihovom mestu ima 11%, dok onih koji smatraju da je to veoma česta pojava ima svega 3%. Nešto više od četvrtine ispitanika (27%) navelo je da međuetničkih incidenata nema u Bujanovcu. **Da navijačkog/huliganskog nasilja u Bujanovcu ima retko i veoma retko zbirno navodi 57% ispitanika,** dok po 6% navodi da je to česta odnosno veoma česta pojava u opštini. S druge strane, gotovo trećina navodi da navijačkog/huliganskog nasilja nema u Bujanovcu – 34%. **Kada je u pitanju vršnjačko nasilje, nasilje u školama kao bezbednosni rizik, ukupno više od polovine mladih navodi da je to retka i veoma retka pojava – 57%.** Petina je rekla da toga ima često u njihovom gradu, dok 4% smatra da je vršnjačko nasilje veoma često. Da toga nema u njihovoj sredini reklo je 19% mladih. Četvrtina ispitanika iz Bujanovca smatra da nema bezbednosnog rizika kao što su korisnici ili prodavci droge na javnim površinama. Onih koji su naveli da toga ima veoma retko i retko u opštini ima zbirno 46%, dok 19% smatra da je to česta i 10% veoma česta pojava u Bujanovcu.

Sveukupno posmatrano, može se zaključiti da su **mladi u najvećem broju za najčešće bezbednosne rizike navodili pojave korisnika i prodavaca droge na javnim površinama kao i saobraćajne nesreće.** Ono što je procentualno od strane ispitanika vrednovano kao **najređi bezbednosni rizik u Bujanovcu su prirodne katastrofe i vanredne**

situacije. Na prisustvo narkotika u Bujanovcu kao jednom od velikih problema ukazao je i jedan sagovornik u dubinskom intervjuu.

Od relevantnih statističkih podataka dobijenih ukrštanjem sa demografijom ispitanika, izdvaja se sledeće. Učenici i studenti iznad proseka navode da tuča i nasilnih incidenata nema u Bujanovcu, dok oni koji smatraju da je to česta pojava iznad proseka se izdvajaju u kategoriji ispitanika koji imaju završenu četvorogodišnju srednju školu ili fakultet. Saobraćajne nesreće kao čest bezbednosni rizik iznad proseka navode ispitanice. Kada su u pitanju pljačke u Bujanovcu, Srbi više naginju ka stavu da je to veoma retka pojava, dok Romi natprosečno navode da je to veoma čest bezbednosni problem. Da je porodično nasilje čest problem navode iznad proseka žene, kao i ispitanici koji imaju završeno osnovno obrazovanje. Oni sa završenom dvogodišnjom i trogodišnjom srednjom školom, kao i fakultetom natprosečno navode da je to veoma retka pojava u Bujanovcu.

Kada je reč o prirodnim katastrofama, ispitanici i oni sa završenim fakultetom su skloniji stavu da je to redak bezbednosni rizik dok ispitanice kao i oni sa završenom osnovnom školom ili dvogodišnjom i trogodišnjom srednjom školom natprosečno iznose stav da je to veoma čest rizik u Bujanovcu.

Međuetničke incidente kao čestu i veoma čestu pojavu natprosečno ističu ispitanici od 26 do 30 godina. Takođe, ispitanice su bliže stavu da je ovo česta pojava, u odnosu na ispitanike. Srbi iznad proseka navode da toga nema u sredini u kojoj žive, dok Romi znatno iznad proseka navode da je to česta i veoma česta pojava u Bujanovcu.

Ispitanici od 15 do 19 godina iznad proseka navode da navijačkog, huliganskog nasilja nema, dok da je to veoma česta pojava natprosečno navode oni od 26 do 30 godina. Ipak, oni koji imaju od 20 do 25, kao i 26 do 30 opet se natprosečno izdvajaju i među onima koji su rekli da ove vrste nasilja ima retko i veoma retko u Bujanovcu.

Kada se radi o vršnjačkom nasilju, mladi od 15 do 19 su iznad proseka navodili da je to česta pojava, dok su stariji, od 20 do 30 godina, skloniji stavu da toga ima retko u sredini u kojoj žive. Drogu kao čest problem više od drugih prepoznaju žene, ispitanici od 15 do 19 i oni od 26 do 30 godina i ispitanici sa završenom srednjom školom. Starosna kategorija od 20 do 25 natprosečno navodi da je droga na javnim površinama retka pojava.

Upitani da navedu šta je za njih najveći bezbednosni problem u mestu i kraju u kome žive, najveći broj ispitanika, čak 70% njih reklo je da toga nema u Bujanovcu. Prvi značajniji problem koji su izdvojili jeste pojava korisnika i prodavaca droge na javnim površinama – 9%. Nakon toga neki od sledećih bezbednosnih problema koje su građani navodili su pljačke i saobraćajne nesreće, ali u manjem procentu. Više o tome na grafikonu ispod.

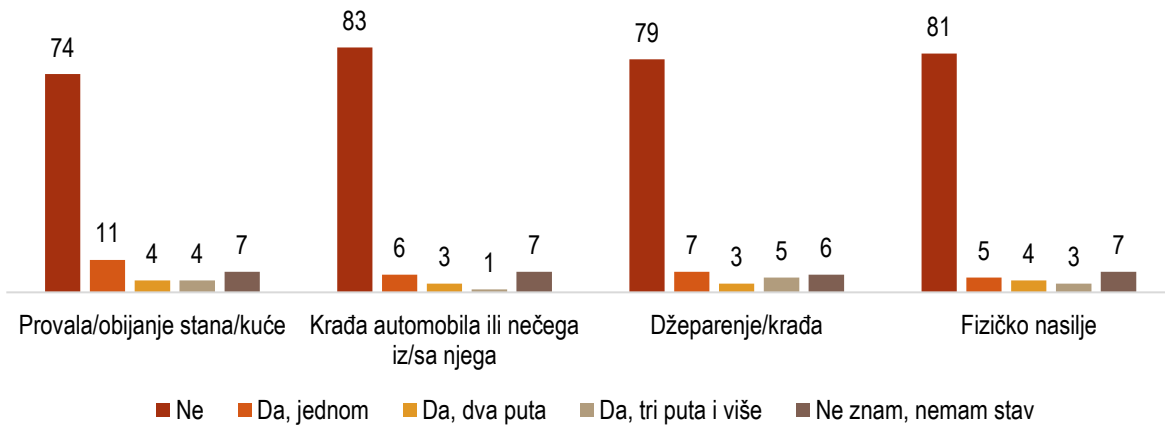
Grafikon 2.2. Šta od bezbednosnih rizika predstavlja najveći bezbednosni problem u Vašem kraju ili mestu? u %

Od statističkih značajnosti izdvojila se kategorija ispitanika od 15 do 19 i od 20 do 25 koja je iznad proseka navodila da nema rizika u njihovom mestu. Od ispitanika koji su istakli pljačke i međuetničke incidente kao najveći bezbednosni problem natprosečno se izdvojila starosna grupa od 26 do 30 godina.

Najveći broj ispitanika naveo je da u proteklom periodu nije doživeo rizične situacije kao što su provala, obijanje stana/kuće, krađa automobila, džeparenje ili fizičko nasilje. Ipak, od navedenih situacija, ukoliko su doživeli neku od njih, istakla se kao nešto prisutnija provala ili obijanje stana/kuće u kategoriji jednom doživljenih. U kategoriji onih koje su se desile tri puta i više istaklo se džeparenje/krađa.

Grafikon 2.3. Da li vam se u proteklom periodu desila neka od sledećih situacija? u %

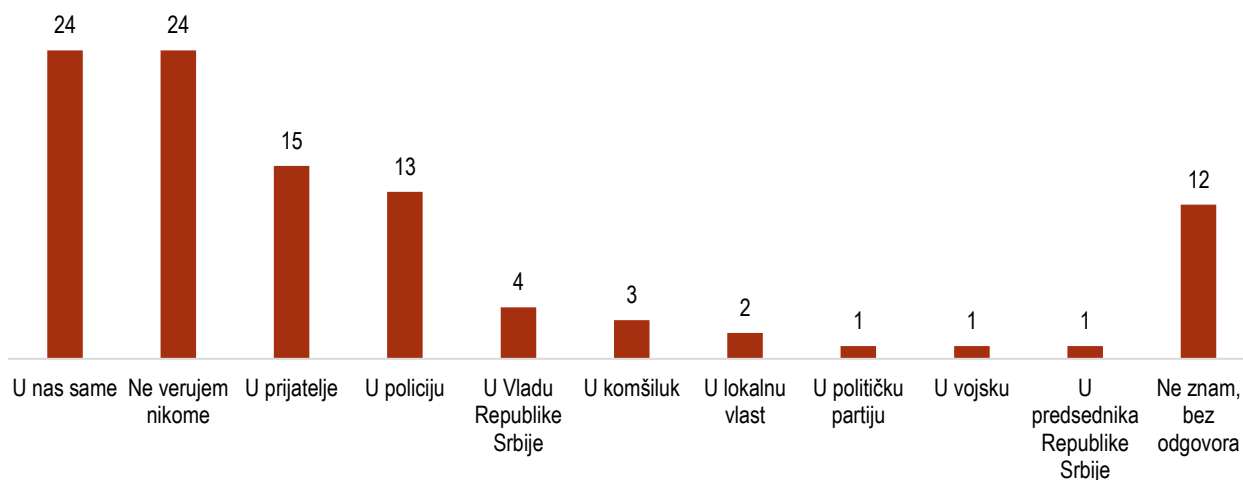
Među onim ispitanicima koji su navodili da su bar jednom doživeli provalu ili obijanje stana/kuće, natprosečno je u odgovorima bilo Roma i Albanaca, dok su generalno žene više navodile da nisu u proteklom periodu doživele ovu situaciju. Kada je reč o krađi automobila ili nečega iz/sa njega, učenici/studenti, kao i oni od 15 do 19 godina starosti natprosečno navode da to nisu doživeli u proteklom periodu, dok su se Romi i Albanci malo više od proseka istakli u kategoriji ispitanika koji su ovo jednom doživeli. Da su doživeli džeparenje/krađu u proteklom periodu dva ili tri puta iznad proseka su navodili Romi, dok Albanci navode da se to jednom desilo kada su oni u pitanju u proteklom periodu. Među onima koji su više od proseka izneli stav da nisu doživeli fizičko nasilje u skorije vreme, izdvajaju se ispitanici iz romske zajednice.

Institucije i bezbednost

Građani Bujanovca su iznosili svoj stav i prema radu lokalnih i republičkih institucija na zaštiti njihove bezbednosti u mestu ili kraju u kome žive. Takođe ocenjivali su generalni stepen poverenja koji imaju u njih, te šta su razlozi zbog kojih nemaju poverenja da ih institucije mogu zaštititi od nasilja.

Skoro četvrtina ispitanika rekla je da se uzda u sebe same da će zaštititi bezbednost svoje porodice i sopstvenu – 24%. Jednak procenat ispitanika navodi da ne veruje nikome ko bi mogao da osigura njihovu bezbednost. Sa druge strane, 15% ispitanika navodi prijatelje kao nekoga ko će osigurati njihovu bezbednost, dok se 13% najviše uzda u policiju. Ostale kategorije koje su ispitanici navodili ali u znatno manjem procentu su Vlada Srbije, komšiluk, lokalna vlast, politička partija, vojska i predsednik Srbije. Da ne zna ko bi mogao da zaštititi bezbednost njih i njihove porodice, navelo je 12% ispitanika.

Grafikon 3.1. U koga se najviše pouzdate da će zaštititi bezbednost Vaše porodice i Vas? u %

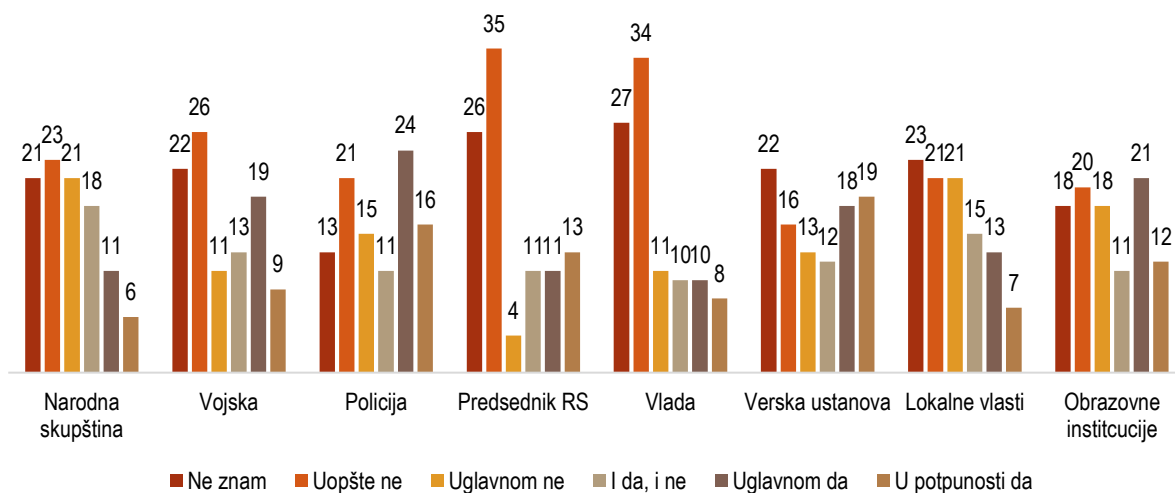

Kada se ovi odgovori ukrste sa demografskim odlikama ispitanika, može se zapaziti da su Srbi natprosečno navodili policiju kao instituciju u koju se uzdaju da će ih zaštititi, dok se Romi najviše okreću predsedniku Srbije i Vladi Srbije kao institucijama koje će štiti njihovu bezbednost. Albanci su iznad proseka navodili da ne veruju nikome i da se uzdaju u svoje prijatelje i komšiluk. Najmlađi ispitanici od 15 do 19 godine, znatno iznad proseka navode da se najviše pouzdaju u policiju, dok oni od 26 do 30 više od proseka navode da je politička partija neko ko može osigurati njihovu bezbednost. Ipak, ista starosna kategorija više od proseka navodila je i da ne veruje nikome, kao i da veruje da ih prijatelji mogu zaštititi.

Institucija za koju ispitanici najviše smatraju da štiti njihovu bezbednost je policija – zbirno, 40% ispitanika reklo je da policija uglavnom ili u potpunosti štiti njih i njihove porodice. Nakon policije, najveće poverenje u ovom domenu je u **verske institucije** – zbirno je 37% ispitanika koji smatraju da relevantna verska ustanova uglavnom ili u potpunosti štiti njihovu bezbednost. Potom, zbirno je 33% ispitanika koji su naveli da **obrazovne ustanove** uglavnom i u potpunosti doprinose bezbednosti. Ostale institucije po zbirnim procentima su sledeće: Vojska (28%), predsednik Republike (24%), lokalna vlast (20%), Vlada Republike Srbije (18%), a najmanje – Narodna skupština (17%). Sa druge strane, treba primetiti polarizaciju u odgovorima, naročito u slučaju predsednika i Vlade Republike Srbije, u određenoj meri i za Vojsku Srbije i policiju – veliki je udeo i onih koji su rekli da ove institucije uopšte ne štite njihovu bezbednost. Kada se odgovori ukrste sa demografijom, postoji **relativno stabilan obrazac za gotovo sve institucije – više poverenja**

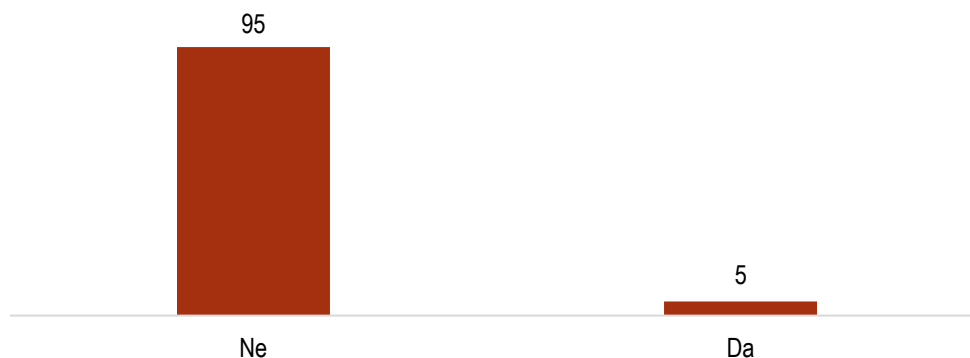
imaju Srbi, žene, ispitanici sa nižom stručnom spremom od fakulteta i najmlađi ispitanici (15-19 godina). Sa druge strane, najmanje poverenja imaju Albanci, muškarci, fakultetski obrazovani i studenti, kao i najstarija kategorija ispitanika (26-30 godina). Sagovornici u dubinskim intervjuima su istakli da postoji nepoverenje građana Bujanovca prema republičkim institucijama i da se među njima stvara jaz. i nepoverenje između državnih institucija i Albanaca iz Bujanovca. To nepoverenje proizilazi iz osećaja isključenosti i zapostavljenosti Albanaca od strane države – nedovoljno ih je zaposleno u centralnim institucijama, ne vidi se proaktivnost državnih organa u regionu u kojem se nalazi Bujanovac, a tu je i izvesno opterećenje prošlim sukobima i sadašnjim razmiricama u odnosima Beograda i Prištine.

Grafikon 3.2. – Da li smatrate da sledeće institucije štite bezbednost Vas i Vaše porodice, i ako da, u kojoj meri one to čine? u %

Čak 95% mladih navelo je da ne veruje da ih pojedine institucije mogu zaštititi od nasilja, a svega 5% da one mogu to da urade.

Grafikon 3.3. Da li u pojedine institucije imate poverenja da Vas mogu zaštititi od nasilja?, u %

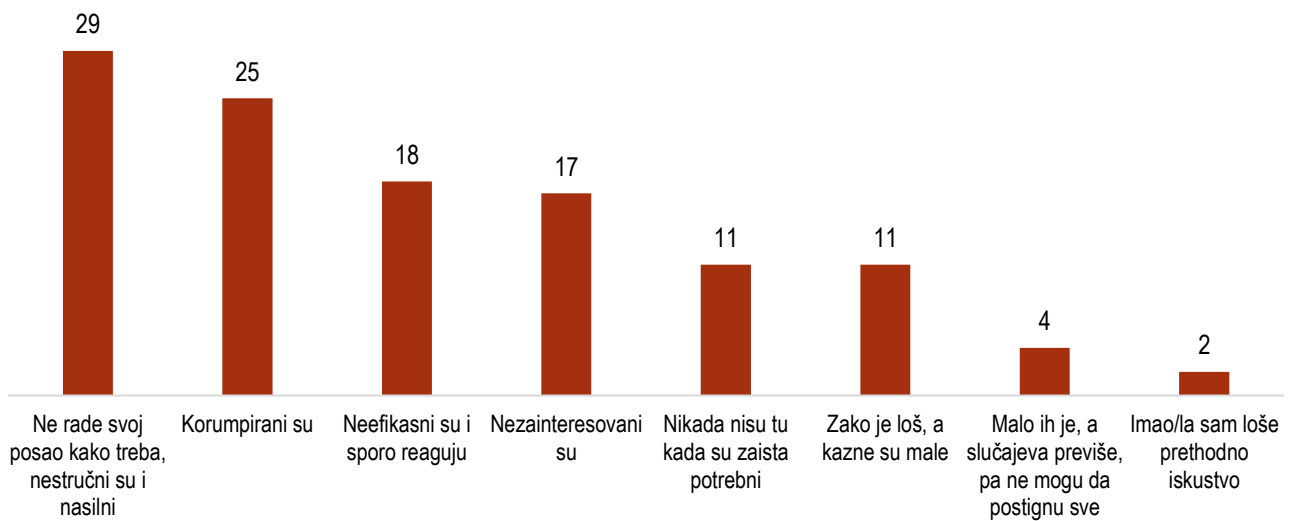

Ispitanici koji su naveli da ne veruju da ih pojedine institucije mogu zaštititi od nasilja navodili su nekoliko ključnih razloga zbog čega imaju takav stav.

Najčešći odgovor koji su ispitanici davali da je razlog zbog koga nemaju poverenja u pojedine institucije da ih mogu zaštititi od nasilja jeste da one ne rade svoj posao kako treba, nestručne su i nasilne. Nakon toga, drugi

najčešći odgovor jeste da su pojedine institucije korumpirane, što je navela četvrtina ispitanika, a nakon toga ispitanici kao sledeći razlog navode što smatraju da su pojedine institucije neefikasne i sporo reaguju. Ispitanici su u najmanjem procentu navodili loše prethodno iskustvo kao razlog zbog koga nemaju poverenja da ih institucije mogu zaštititi od nasilja.

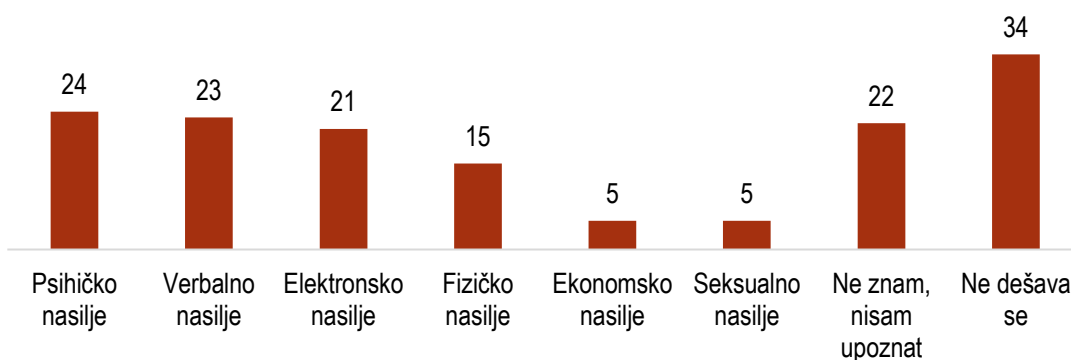
Grafikon 3.4. Zašto u pojedine institucije nemate poverenja da Vas mogu zaštititi od nasilja? (moguće više odgovora), u %

Nasilje u lokalnoj samoupravi

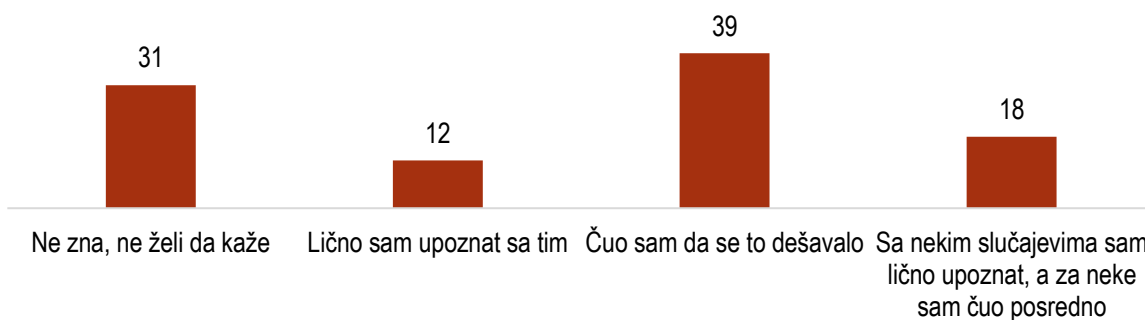
U ovom poglavlju su predstavljeni nalazi iz seta od tri pitanja koja se tiču prisustva nasilja u Bujanovcu. Ispitanici su najpre upitani da li su u njihovoj okolini prisutne različite vrste nasilja, a mogli su da daju i više od jednog odgovora. **Okolo trećine je reklo da se ne dešava nijedna vrsta nasilja**, a 22% reklo je da ne zna. Kada govorimo o konkretnim tipovima, **najčešće je navedeno prisustvo psihičkog nasilja**, poput ignorisanja i zanemarivanja (24%). Za procenat manje navedeno je **verbalno nasilje**, a 21% odgovora odlazi na **elektronsko nasilje**, odnosno uznemiravanje, pretnje ili vređanje putem interneta ili telefona. U 15% slučajeva navedeno je fizičko nasilje, a po 5% udela odlazi na ekonomsko nasilje (oduzimanje užine, garderobe i sl.), odnosno seksualno nasilje. Da se nasilje ne dešava u Bujanovcu više smatraju muškarci – 41% njih je tog stava i svega 27% žena. Takođe, stariji od 19 godina su češće od mlađih navodili da nasilja nema, a češće su tog mišljenja bili i ispitanici iz srpske, u odnosu na ispitanike iz albanske zajednice. **Žene su značajno češće od muškaraca navodile prisustvo psihičkog i elektronskog nasilja, a Albanci su značajno češće od Srba navodili psihičko nasilje, a u određenoj meri više i verbalno, elektronsko i ekonomsko nasilje.** Sagovornici u dubinskim intervjuima su naveli elektronsko nasilje i medijsko nasilje (diskriminacija Albanaca u nacionalnim medijima).

Grafikon 4.1 – Da li se u Vašoj okolini prisutne sledeće vrste nasilja? Moguće više odgovora. u %

Najviše ispitanika reklo je da je za neki od ovih tipova nasilja čulo da se dešavalo u njihovoj sredini (39%), dok je očekivano manji procenat onih koji su i lično upoznati sa takvim slučajevima, odnosno lično su videli i prisustvovali (12%). Pored toga, 18% je i prisustvovalo i čulo za nasilje, a nešto ispod trećine navelo je da ne zna. Muškarci su češće prisustvovali nasilju, a žene su češće za nasilje čule.

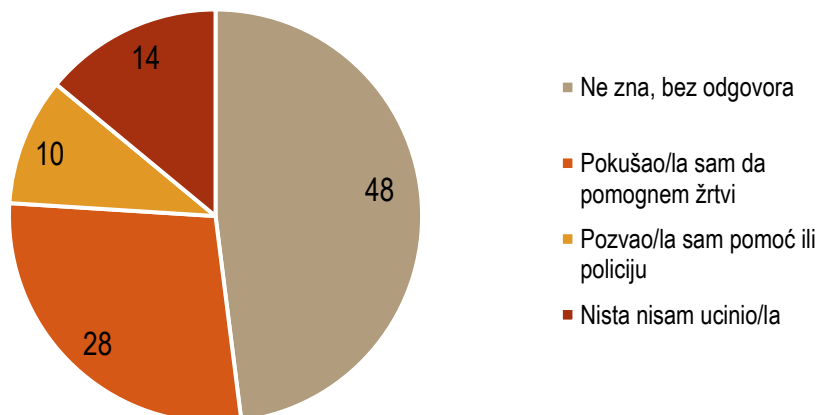
Grafikon 4.2 – Ukoliko znate da je u Vašoj okolini prisutan makar jedan od navedenih vidova nasilja, da li ste Vi lično videli ili prisustvovali takvom nasilju ili ste čuli za to od nekog drugog? u %

Skoro polovina ispitanika rekla je da ne zna ili da ne želi da odgovori na pitanje kako su reagovali na nasilje.

To je u skladu sa prethodnim odgovorima da deo ispitanika nema takvih iskustava, uz deo onih koji su čuli ili prisustvovali tome. Nešto više od četvrtine (28%) reklo je da je pokušalo da pomogne žrtvi, desetina je saopštila da je pozvala pomoć ili policiju, a 14% je reklo da nisu ništa učinili.

Grafikon 4.3 – Ako ste bili svedok/inja, kakva je Vaša reakcija najčešće bila? u %

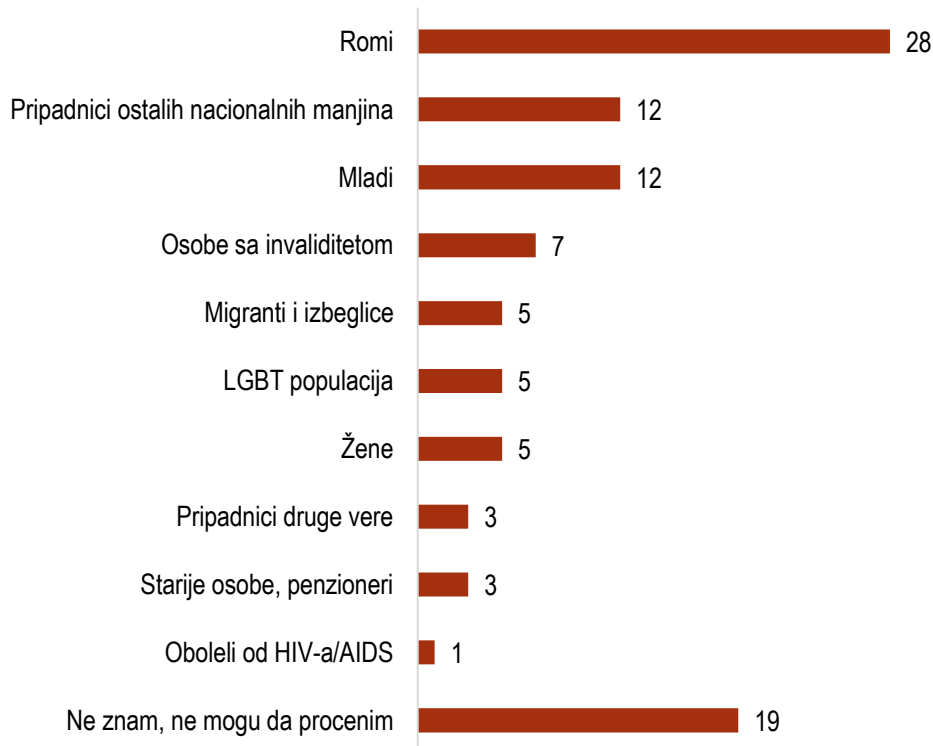

Stavovi mladih o diskriminaciji

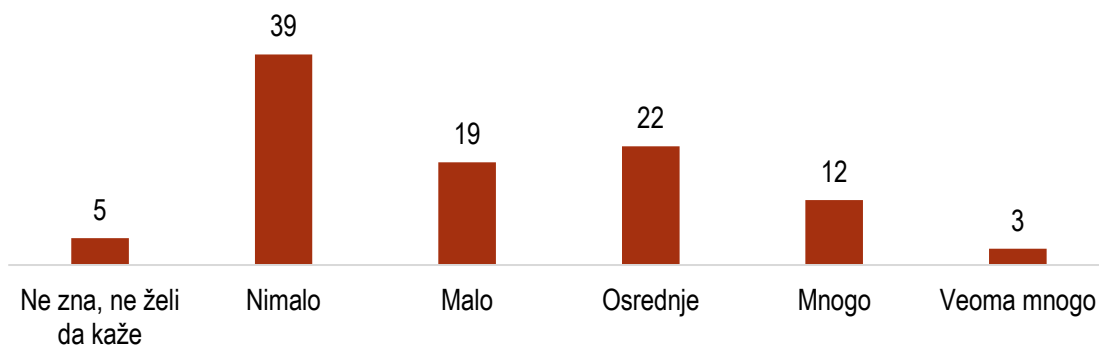
Najviše ispitanika smatra da su Romi najviše diskriminirana grupa u Srbiji – to je reklo 28% njih. Da su pripadnici **ostalih nacionalnih manjina** najviše diskriminirani smatra 12% ispitanika, a isto toliko je navelo **mlade**. Osobe sa invaliditetom kao grupu koja trpi najviše diskriminacije vidi 7% ispitanika, po 5% je navelo migrante i izbeglice, LGBT populaciju i žene, a po 3% pripadnike druge vere i starije osobe. Svega 1% smatra da su oboleli od HIV-a najviše diskriminirani. Preostalih 19% nije moglo da proceni. **Srbi su natprosečno odgovarali da ne znaju da procene, dok su Albanci natprosečno navodili diskriminaciju na etničkoj osnovi, a Romi – upravo Rome**. Visoko obrazovani ispitanici su natprosečno govorili da su nacionalne manjine i osobe sa invaliditetom podložni diskriminaciji, a ispitanici sa srednjom školom su značajno više navodili mlade. Sa rastom starosnih kategorija ispitanika vide se sledeći trendovi: što su ispitanici stariji to su češće navodili nacionalne manjine i osobe sa invaliditetom, a što su ispitanici mlađi – više su navodili migrante i izbeglice, kao i žene. *Sagovornici iz dubinskih intervjuja su takođe istakli Rome kao posebno diskriminirane kako od Srba i državnih organa, tako i od Albanaca.*

Grafikon 5.1 – Za koju od sledećih grupa biste rekli da trpi najviše diskriminacije u Srbiji? u %

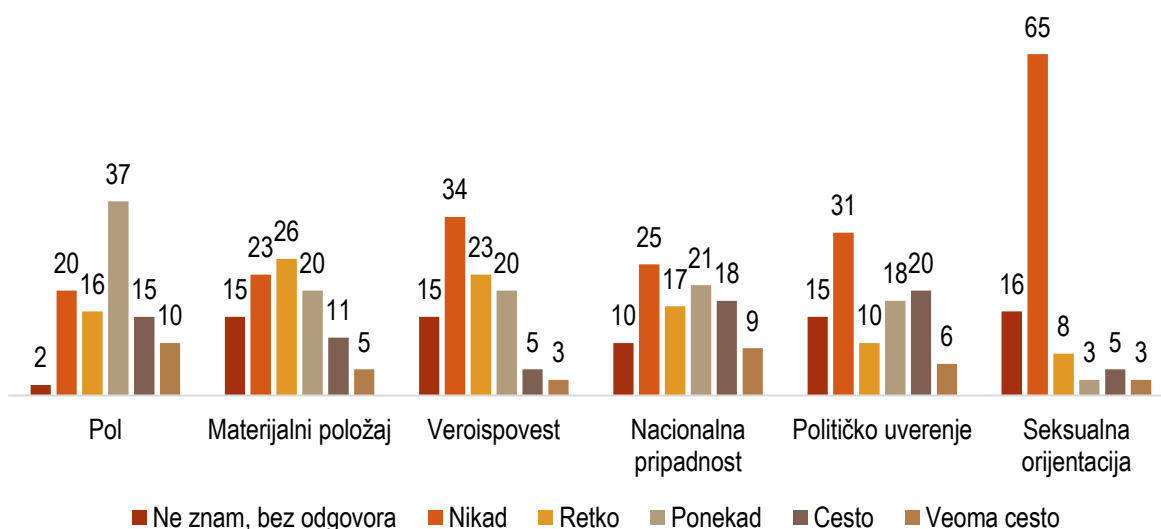
Da se lično nimalo ne oseća diskriminirano u mestu u kojem žive reklo je 39% ispitanika. Sa druge strane, 19% oseća se malo diskriminirano, 22% osrednje, a zbirno je **15% onih koji smatraju da su mnogo ili veoma mnogo diskriminirani**. **Ispitanice** su češće od muškaraca odgovarale da se osećaju diskriminirano, ali pre svega u odgovorima malo i osrednje. Takođe, natprosečno su se diskriminirano osećali **ispitanici albanske nacionalne pripadnosti**, kao i starosna kategorija **od 26 do 30 godina**.

Grafikon 5.2 – U kojoj meri se Vi lično osećate diskriminisano u mestu u kom živite? u %

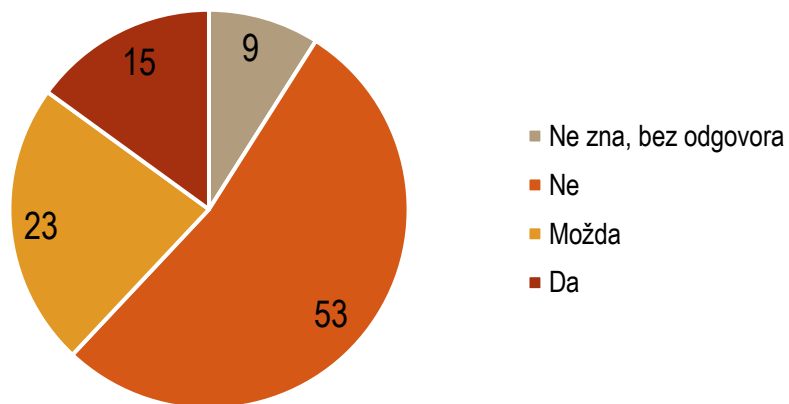
Na sledeće pitanje odgovarali su samo ispitanici koji su rekli da se osećaju bar malo diskriminisano. Upitani su koliko često su se osećali diskriminisano po različitim osnovama. Najviše ispitanika je odgovorilo da nikada nije doživelo diskriminaciju po seksualnom osnovu, a najmanje – na osnovu pola. Ako govorimo o učestalom osećaju diskriminacije, **najčešće se javlja diskriminacija po nacionalnoj pripadnosti** (zbirno 27% odgovora često i veoma često), **političkom uverenju** (zbirno 26%) i **polu** (zbirno 25%), nešto ređe po materijalnom položaju, a uporedno najređe po verskom osnovu i seksualnom opredeljenju. **Diskriminaciju po nacionalnoj osnovi najčešće su osećali Albanci i Romi, kao i visokoobrazovani ispitanici.** Političko uverenje je najprosečno navodila najstarija kategorija, odnosno mladi od 26 do 30 godina. Diskriminaciju na polnoj osnovi su naročito navodili ispitanici albanske nacionalnosti. Materijalni položaj i veroispovest su bili osnov za diskriminaciju pre svega muškaraca, Albanaca i mladih od 26 do 30 godina. *Učesnici dubinskih intervjuva smatraju da postoji diskriminacija na nacionalnoj osnovi – Romi su diskriminisani od strane svih, Albanci su diskriminisani od strane državnih organa i nacionalnih medija, dok Srbi u samom Bujanovcu ne uživaju veća prava s obzirom da nemaju većinu te da su u nekim situacijama potencijalno i oni diskriminisani. Jedan od sagovornika je naveo da diskriminacija na osnovu pola u određenoj meri postoji, kao i na osnovu seksualne orijentacije, ali da se o tome ne govori s obzirom da je sredina patrijarhalna, odnosno tradicionalna.*

Grafikon 5.3 – SAMO ZA ONE KOJI SE OSEĆAJU DISKRIMINISANO (odgovori od 2 do 5) Da li ste se ikada osećali diskriminisano ili ste doživeli nepravdu zbog neke od sledećih stvari i ukoliko jeste, koliko često? u %

Tek nešto preko polovine ispitanika (53%) reklo je da ne razmišlja da se zbog diskriminacije iseli iz Bujanovca. Sa druge strane, **15% ispitanika reklo je da razmišlja da se iseli zbog ovog razloga, uz još 23% koji bi potencijalno o tome razmislili**. Preostalih 9% nije znalo da proceni.

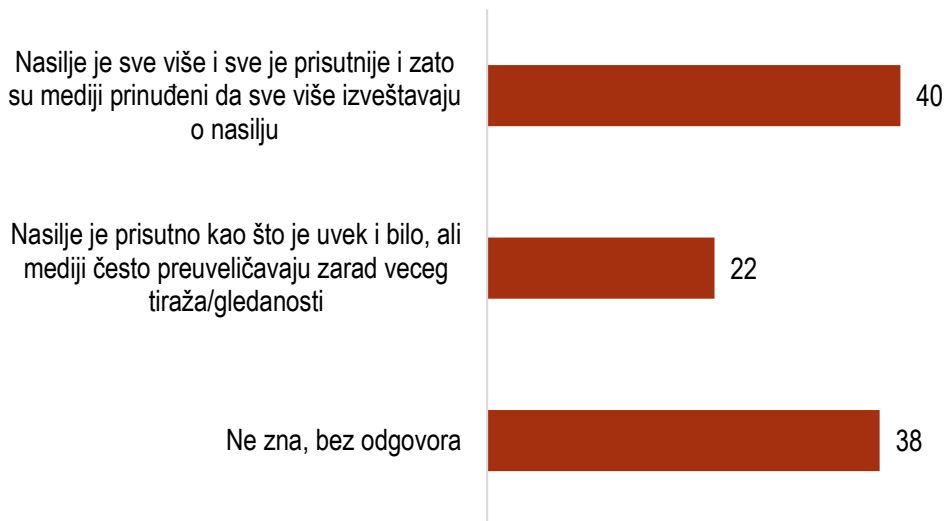
Grafikon 5.4 – Da li razmišljate da se iselite iz opštine zbog diskriminacije ili nasilja? u %

Mediji i bezbednosne pretnje

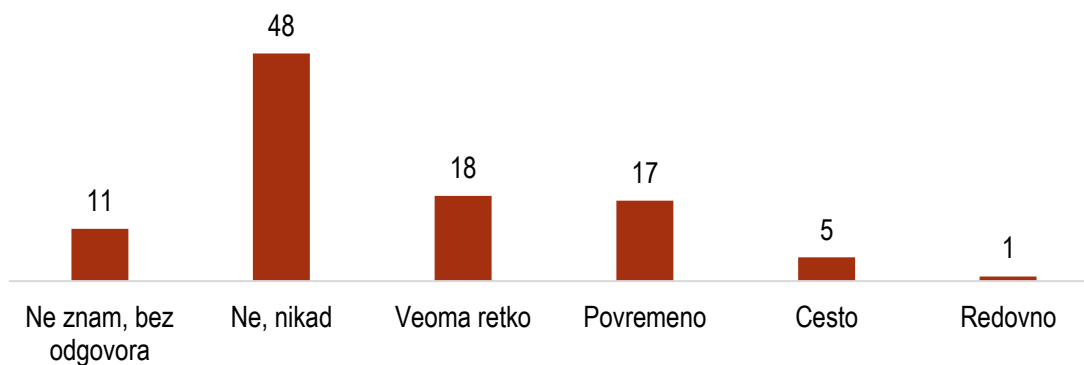
Set pitanja ticao se diskriminacije i nasilja u kontekstu medijskog izveštavanja i interneta. Ispitanici su upitani da li smatraju da se mediji više bave nasiljem zato što je stopa nasilja objektivno porasla ili se preuveličava radi publiciteta. **Da je nasilje sve prisutnije smatra 40% ispitanika, dok je manje onih koji smatraju da je u pitanju preuveličavanje (22%).** Veliki je udeo onih koji nisu znali da procene (38%). Žene su češće od muškaraca odgovarale da misle da je nasilje sve prisutnije i da je to razlog većeg izveštavanja o tome.

Grafikon 6.1 – Kada razmišljate o medijskom izveštavanju, sa kojom tvrdnjom biste se pre složili...? u %

Skoro polovina ispitanika rekla je da nikada nije doživljavala **neprijatnosti u komunikaciji putem interneta** u vidu vređanja, prozivanja, pretnji i slično. Ipak, **zbirno je 41% onih koji to bar retko doživljavaju.** Konkretnije, 18% to doživljava veoma retko, 17% povremeno, 5% često, a 1% redovno. Preostali nisu znali da procene. Žene i pripadnici albanske zajednice su češće nego drugi doživljavali neprijatnosti putem interneta.

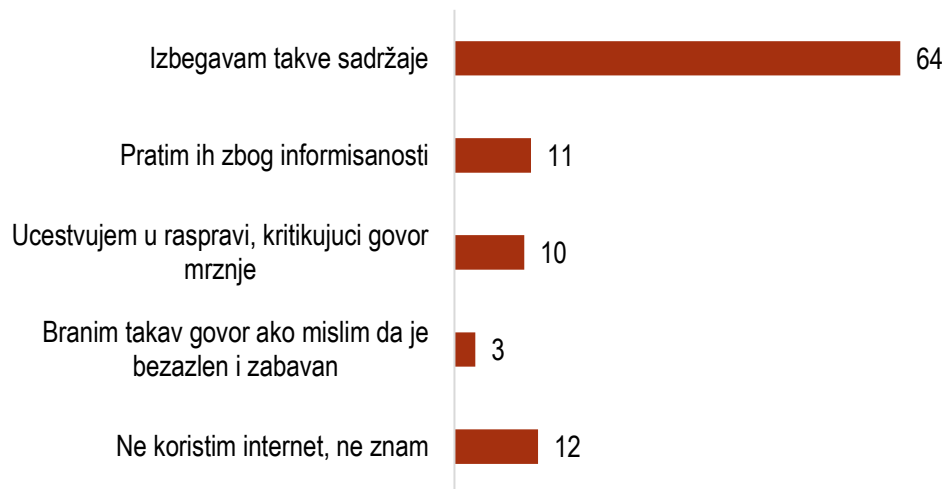
Grafikon 6.2 – Da li ste doživljavali neprijatnosti u komunikaciji putem interneta, od strane poznatih ili nepoznatih ljudi, u vidu vređanja, prozivanja, ismevanja, pretnji i slično? u %

Kada naiđu na negativne sadržaje na internetu koji uključuju govor mržnje, najviše ispitanika (64%) ih jednostavno „zaobiđe“, odnosno ne čitaju ili ne gledaju takve sadržaje. Ipak, 11% je reklo da takve sadržaje prati

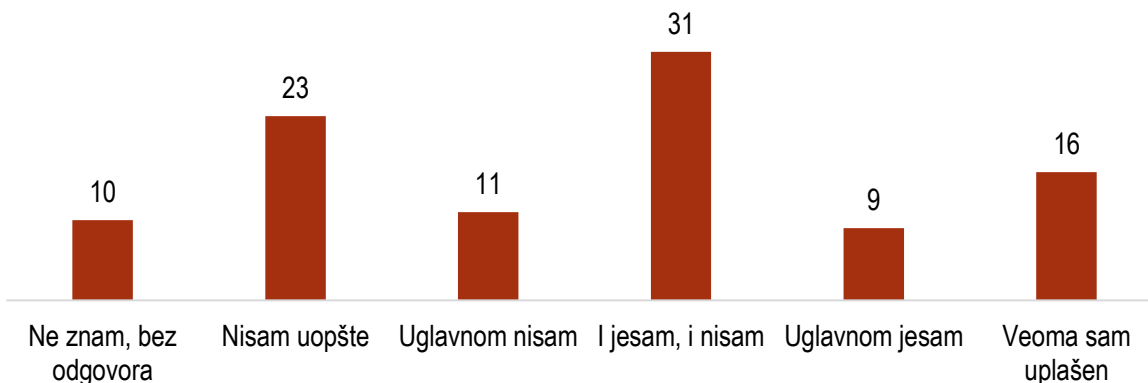
zbog informisanosti, a svaki deseti ispitanik učestvuje tako što kritikuje govor mržnje. Malo je onih koji smatraju da su takvi sadržaji bezazleni i zabavni (3%). Preostali ne znaju ili ne koriste internet uopšte. Albanci su nešto ređe nego drugi izbegavali ovakve sadržaje, a češće učestvovali u raspravi kritikujući govor mržnje ili (u manjoj meri) ga pravdali kao bezazlen.

Grafikon 6.3 – *Kako reagujete na internet sadržaje koji uključuju govor mržnje? u %*

Tek 23% ispitanika uopšte nije uplašeno za svoju bezbednost na internetu i svoje privatne podatke. Uglavnom nije 11% uplašeno, a najviše onih koji i jesu i nisu – 31%. Da uglavnom jeste reklo je 9%, a 16% je veoma uplašeno za bezbednost i svoje podatke na internetu. Svaki deseti nije znao kako da odgovori na pitanje. Značajno više su Albanci izrazili zabrinutost od drugih. Romi su više nego ostali govorili da nisu uplašeni za bezbednost i privatnost na internetu. Sagovornici u dubinskim intervjuima su saglasni da je elektronsko nasilje prisutno, te da mladi nemaju dovoljno znanja o bezbednosti na internetu. Organizacija jednog od sagovornika je i imala aktivnosti u ovoj oblasti i smatra da je potrebno još raditi u pravcu povećanja informisanosti, znanja i svesti o značaju bezbednosti i privatnosti na internetu i kako ih sačuvati.

Grafikon 6.4 – *U kojoj meri ste uplašeni za svoju onlajn bezbednost i zaštitu podataka koje ostavljate na internetu? u %*

Preporuke

Potencijalni koraci za dalje unapređenje položaja mladih u multietničkoj sredini kao što je Bujanovac usmereni su na četiri važne oblasti:

- **Unapređenje opštih uslova života**, kao preduslov razvoja opštine i kvaliteta života mladih – polazeći od potrebe da postoji jasna perspektiva mladih, ekonomska sigurnost i samostalnost;
- **Podizanje institucionalnih kapaciteta i unapređenje institucionalnih mehanizama** u oblastima bezbednosti i rada sa mladima i za mlade;
- **Usvajanje, izmena ili unapređenje strateških dokumenata** u oblastima bezbednosti i rada sa mladima i za mlade;
- **Informisanje, edukacija i kampanje** usmerene na najširi koncept bezbednosti.

Unapređenje opštih uslova života

#	Preporuka	Prioritet (visok, srednji, nizak)	Institucije i organi
1	Podsticanje privredne aktivnosti i zapošljavanja u Bujanovcu bi unapredilo perspektivu mladih, direktno uticalo na kvalitet života i time umanjilo izloženost od siromaštva i subjektivnog osećaja frustracije, što indirektno može uticati na smanjenje ekstremizma, diskriminacije i različitih oblika nasilja	Visok	Republički i lokalni organi, lokalna privreda
2	Podstaci centralne republičke organe, kao i javni medijski servis da više pažnje, inicijative i razumevanja posvete regionu u kojem se nalazi Bujanovac – kroz plasiranje informativnih i edukativnih sadržaja i objektivno izveštavanje	Srednji	Ministarstvo kulture i informisanja, javni medijski servisi, , organi opštine
3	Dosledno sankcionisati medije koji otvoreno promovišu (ili ne sprečavaju) širenje stereotipa i diskriminacije prema nacionalnim manjinama	Visok	Ministarstvo kulture i informisanja, javni medijski servisi, REM, organi opštine
4	Ponuditi dvojezičnu uslugu u lokalnim zdravstvenim ustanovama	Visok	Organi opštine, nadležno ministarstvo
5	Podsticati učenje albanskog među mladim Srbima i srpskog među mladim Albancima	Srednji	Civilni sektor, Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu
6	Ulaganje napora u obezbeđivanje i opremanje omladinskih prostora u kojima bi mladi iz svih zajednica mogli da provode svoje vreme na kvalitetan i bezbedan način	Srednji	Organi opštine, civilni sektor, Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu

Podizanje institucionalnih kapaciteta i mehanizama

#	Preporuka	Prioritet (visok, srednji, nizak)	Institucije i organi
1	Podići (pre svega ljudske) kapacitete lokalne samouprave za tretiranje pitanja bezbednosti na lokalnu	Visok	Organi opštine, civilni sektor (posebno omladinske organizacije),

			akademija (stručna javnost), lokalna tela za bezbednost
2	Podići kapacitete Kancelarije za mlade u oblastima (1) pisanja projekata i pronalaska sredstava za rad, (2) sprovođenja istraživanja, (3) unapređenje komunikacije sa mladima i vidljivosti, (4) zagovaranja i mehanizama demokratske participacije i (5) monitoringa i evaluacije sprovođenja lokalnih strateških planova o mladima	Visok	Organi opštine, civilni sektor (posebno omladinske organizacije), akademija (stručna javnost), Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu
3	Oснаživanje omladinskih organizacija i civilnog sektora koji rade sa mladima i za mlade, kroz podizanje njihovih kapaciteta i finansijsku podršku dodeljenu iz opštinskog budžeta na transparentan način	Visok	Organi opštine, lokalni civilni sektor (posebno omladinske organizacije), OCD iz drugih gradova
4	Razmotriti mogućnosti godišnjih istraživanja o stavovima i potrebama mladih u Bujanovcu od strane lokalne samouprave kako bi problemi koje mladi imaju bili konstantno prepoznati i kao takvi ciljani kao prioritetni za rešavanje u sklopu unapređenja omladinske politike za tekuću godinu	Srednji	KzM, organi opštine uz stručnu podršku istraživačkih agencija
5	Unaprediti komunikaciju organa lokalne samouprave (pre svega Kancelarije za mlade i Saveta za mlade) kroz društvene mreže i na način da se dosegnu različiti segmenti stanovništva – kroz dvojezične objave	Visok	Organi opštine

Usvajanje, izmena ili unapređenje strateških dokumenata

#	Preporuka	Prioritet (visok, srednji, nizak)	Institucije i organi
1	Usvajanje strateških dokumenata o razvoju opštine (plan razvoja), sa posebnim fokusom na zapošljavanje mladih	Visok	Organi opštine, civilni sektor, akademija (stručna javnost), Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu (preduslov: sprovođenje istraživanja o potrebama stanovništva)
2	Usvajanje strateških dokumenata o mladima, kako bi se na planski i sistematičan način pristupilo položaju i perspektivi mladih - usvajanje nove Strategije o mladima i novog Lokalnog akcionog plana za mlade	Visok	Organi opštine, civilni sektor, akademija (stručna javnost), Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu (preduslov: sprovođenje istraživanja o potrebama mladih)
3	Usvajanje novog LAP za unapređenje položaja Roma	Visok	Organi opštine, civilni sektor, akademija (stručna javnost), Koordinaciono telo Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđu

Informisanje, edukacija i kampanje

#	Preporuka	Prioritet (visok, srednji, nizak)	Institucije i organi
1	Aktiviranje organa lokalne samouprave po pitanjima bezbednosti mladih na internetu, kroz različite edukativne kampanje i radionice kojima bi se ukazalo na potencijalne opasnosti sa kojima se mladi susreću u digitalnom prostoru	Visok	Organi opštine, civilni sektor, obrazovne institucije, KzM, Ministarstvo omladine i sporta, programi medijske i digitalne pismenosti,
2	Organizovanje edukacija mladih o različitim vrstama nasilja i diskriminaciji, kako ih prepoznati i kako se sa njima boriti. Posebno insistirati na položaju Roma i sprečavati širenje stereotipa o njima	Srednji	Organi opštine, civilni sektor, obrazovne institucije, KzM, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti
3	Kroz rad lokalnih institucija i kampanje podstaći razotkrivanje oblika nasilja koji ostaju neotkriveni u tradicionalnim sredinama – nasilje u porodici i nasilje na osnovu seksualne orijentacije	Visok	Organi opštine, civilni sektor, obrazovne institucije (posebno školski psiholozi i pedagozi), KzM, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo zdravlja
4	Uspostavljanje aktivnije saradnje i umrežavanja mladih iz različitih zajednica na lokalnom nivou, uz organizovanje aktivnosti i radionica koje bi značajnije uključile i informisale mlade o pravima koje imaju	Srednji	Organi Grada, civilni sektor, obrazovne institucije, KzM, Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, nacionalni saveti nacionalnih manjina